

היום נלמד בעזרת ה':

נזיר דף סה

(בעמוד הקודם)

משנה: המוצא מת בתחילה: המוצא מת בקרקע ולא היה ידוע שיש שם קבר, והמת מושכב כדרכו דהיינו כדרך שקוברים יהודים (יתבאר בגמ') - מותר לו להעביר את המת משם למקום אחר, משום שכנראה הוא נקבר שם באקראי, אבל מת שנקבר בקביעות אסור לפנותו. וכשנטולו נוטלו 'עם תפוסתו' דהיינו עם העפר שהוא קבור בו. גם אם מצא שני מתים מותר להעבירם למקום אחר, כי עדיין אנו אומרים שהם נקברו שם באקראי.

אבל אם מצא שלושה מתים בשטח של לא פחות מארבע אמות ולא יותר משמונה אמות - מסתבר שהיה שם בית קברות, וצריך לבדוק שמא יש שם קברות נוספים. אבל בשטח קטן יותר או גדול יותר אין לחשוש, כי לא היה הדרך לקבור כך בימיהם.

ביאור הדבר (ביארנו כדעת רבי שמעון במסכת בבא בתרא קא - קב ועל פי פירוש הרשב"ס): דרכם היה לקבור את המתים במערה שאורכה 8 אמות ורוחבה 4 אמות, באורך המערה היו קבורים 6 מתים וברוחבה 3. ממילא אם מצא 3 מתים בשטח של ארבע אמות מסתבר שהם היו קבורים ברוחב המערה, ואילו אם מצא אותם בשטח של שמונה אמות מסתבר שהם היו קבורים באורך המערה.

בודק הימנו ולהלן עשרים אמה: אם מצא 3 מתים בשטח הנ"ל - צריך לבדוק לאורך 20 אמה לכל צד שמא ימצא שם עוד מתים. טעם הדבר כי הרגילות בימיהם היתה לקבור מתים במערה שאורכה 8 אמות מצד אחד, ומהצד השני לקבור נפלים במערה שאורכה 6 אמות, ובנוסף היתה חצר בין שתי המערות באורך של 6 אמות. סה"כ 20 אמה.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

מצא אחד בסוף עשרים: צריך לבדוק שוב ממנו 20 אמה לכל צד, שמא המת הזה קבור בתחילתה של מערה נוספת. משום שמכיון שמצא שלושה מתים יש 'רגליים לדבר' שהיה כאן בית קברות, ולכן צריך לבדוק את האזור. אבל אם היה מוצא את המת האחרון לבדו, היה יכול ליטלו עם תפוסתו כי אז לא היה 'רגליים לדבר' וכנ"ל.

גמרא: אמר רב יהודה: רב יהודה מדייק את דברי המשנה: 'מצא' פרט למצוי: דהיינו שאם היה ידוע שיש שם מת שנקבר שם בקביעות אסור לפנותו. **פרט להרוג:** שמותר ליטלו כי הוא חסר, ובמת חסר אין איסור לפנותו כדלהלן.

וכל הני מאי טעמא לא: מדוע במקרים הנ"ל (של צורת הקבורה) אין המת תופס את מקומו? והתשובה היא שמסתבר שהוא גוי כי ישראל לא קוברים בצורה הזו. (תוס' מבאר שהדין של מת חסר וכן הרוג הוא הלכה למשה מסיני).

מצא שניים ראשו של זה וכו': אין דרך לקבור כך יהודיים ולכן אין להם דין תפוסה (גם אם מצא אחד ועוד שניים כאלה -מפרש).

מצא שלושה האחד ידוע וכו': אם האחד ידוע שנקבר שם בקביעות והשניים נמצאו באדמה – אמנם יש לשניים דין תפוסה כי יתכן שהם יהודים (ע"פ גירסת הרא"ש), אבל אין לכל השלושה דין בית הקברות משום שבודאי השניים נקברו כאן באופן ארעי, כי אם גם הם היו נקברים בקביעות היה עלינו לדעת זאת כמו שידענו על האחד (רשב"ם הובא בתוס'). וכן להיפך, אם אחד נמצא באדמה ושניים היו ידועים שנקברו בקביעות - גם כן יש לאחד דין תפוסה אבל אין לשלושה דין בית הקברות כנ"ל.

*

היכי דמי תפוסה: כלומר היכן מצאנו שצריך ליטול עם המת את העפר שלו (רא"ש)? והתשובה היא שנאמר 'ונשאתני ממצרים' ודורשים 'ממצרים טול עימי' (גירסת הרא"ש והערוך) כלומר מעפר ארץ מצרים. (כלומר יעקב ציוה את יוסף שאם יקברו אותו במצרים, כשיעבירו אותו לארץ ישראל יטלו מהעפר שנקבר איתו. ומכאן לומדים לכל המתים -לקט הקוצרים).

וכמה שיעור תפוסה: ביאר האמורא רבי אלעזר בן פדת (תוס'): נוטל 'עפר תיחוח' שנעשה תיחוח בגלל הדם והמוהל שיצא מהמת, וחופר ג' אצבעות בקרקע 'בתולה' (= קשה) כי המוהל של המת נבלע בקרקע ומחלחל עד ג' אצבעות (ירושלמי).

מיתבי: על רבי אלעזר בן פדת האמורא - מדברי רבי אלעזר בר צדוק התנא, הסובר שלא צריך ליטול מעפר המת ולא לחפור בקרקע. אלא רק נוטל את ה**קיסמין** = שברי הארון, ואת ה**קססות** = גושי האדמה, ומתוכם זורק את החלקים שזדאי לא נתערבו בהם חלקי המת, ומשאיר את החלקים המסופקים, ושאר החלקים שהתערבו בהם המת: אם הם עצמות - הם מצטרפים לרוב בנין של מת, או לרובע הקב לטמא באוהל, ואם הם רקב - הם מצטרפים למלוא תרווד לטמא באוהל.

תירוץ: הוא דאמר וכו': רבי אלעזר בן פדת האמורא, סובר כמו התנא החולק על רבי אלעזר בר צדוק, הלא הוא בן עזאי.

אמר רבא, בדק ופינה, בדק ופינה, בדק ואשכח: אם בדק ומצא מת אחד קבור ופינה אותו משם ולא ידע שקבור שם מת נוסף, ואח"כ שוב בדק ומצא מת שני קבור ופינה אותו משם, ואח"כ שוב מצא מת שלישי, אינו יכול לפנות משם את המת השלישי לפי שהתברר שיש כאן שכונת קברות, אבל אינו צריך להחזיר לכאן את שני המתים שפינה, לפי שבשעה שפינה אותם לא היה ידוע שיש כאן שכונת קברות.

איכא דאמרי: יש אומרים שכיון שהוא פינה כדן את שני המתים הראשונים שמצא (= שהרי לא ידע שיש שם מת שלישי) הרי שיכול לפנות משם גם את המת השלישי, לפי שבמת אחד (= שהוא המת השלישי שנשאר) אין שכונת קברות.

קושיא: ולישינהו שכונת קברות: מדוע מותר לו לפנות את המת השלישי, והרי כעת התברר למפרע שיש כאן שכונת קברות.

ריש לקיש מתרץ: בסיבה ובסברא קטנה טיהרו את ארץ ישראל משום כהנים ועושי טהרות, כלומר שחכמים רצו לטהר את ארץ ישראל מטומאה, וכיון שיש כאן סיבה מועטת לטהר (= שפינה את השני מתים כדון) לכן התירו לו לפנות גם את המת השלישי.

בדק מעשרים אמה ולא מצא: למדנו במשנה שהמוצא שלשה מתים בשטח שבין ארבע לשמונה אמות צריך לבדוק האם יש קברים נוספים בעשרים אמה שסביבם. הגמ' שואלת מה הדין אם בדק בעשרים אמה לכיוון אחד ולא מצא, האם אנו אומרים שכשם שלא מצא בצד זה כך אין מתים בצד אחר ולא צריך לבדוק לשאר הכיוונים, או שצריך לבדוק עשרים אמה לכל כיוון.

אמר רב משרשיא: הדין הוא שיש כאן שכונת קברות בגלל שכבר מצא שלושה מתים אבל אינו צריך לבדוק יותר, לפי שעילה מצאו וטיהרו את ארץ ישראל ואין לנו לחשוש לטומאה נוספת.

משנה: כל ספק נגעים בתחילה טהור: כגון שני אנשים שבאו לכהן שיראה את הנגע, לאחד מהם היה בהרת בגודל של גריס ולשני היה בהרת בגודל של סלע (= שהוא גדול מגריס, וכעת שניהם טהורים והכהן מסגיר אותם למשך שבוע לראות האם הנגע גדל), ולאחר שבוע ראה אותם הכהן ומצא שלשניהם יש בהרת בגודל של סלע, ולא ידוע למי מהם הנגע גדל (= שאותו אדם שהנגע גדל בו מגריס לסלע טמא), במקרה זה שניהם טהורים, לפי ששניהם בחזקת טהרה ואדם שהוא בחזקת טהרה ספיקו טהור.

עד שלא נזקק לטומאה: כלומר שספיקו טהור כל עוד הכהן לא טימא אותו, וכפי שביארנו.

משנזקק לטומאה ספקו טמא: כגון שני אנשים שבאו לכהן שיראה את הנגע, לאחד מהם היה בהרת בגודל של סלע ולשני בגודל של גריס, ולאחר שבוע ראה אותם הכהן ומצא שלשניהם יש בהרת בגודל של קצת יותר מסלע, נמצא שבעת שניהם טמאים לפי שהנגע גדל והם מצורעים מוחלטים. לאחר זמן ראה הכהן שלשניהם הנגע התקטן לגודל של סלע, והדין הוא שאותו אדם שהנגע שלו התקטן טהור, אבל הכהן לא זוכר למי היה בהתחלה נגע בגודל של סלע ולמי בגודל של גריס, וכעת יש ספק מי מהם טהור, שרק אותו אדם שבהתחלה היה לו נגע של סלע הוא הטהור לפי שהנגע שלו התקטן מסלע ועוד לסלע, אבל השני שבהתחלה היה לו נגע של גריס טמא, לפי שעדיין הנגע שלו גדול מכפי שהיה בהתחלה. במקרה זה שניהם טמאים מספק, לפי ששניהם בחזקת טומאה (= שהם מצורעים מוחלטים).

גמרא: מנא הני מילי: את הדין שאדם שהוא בחזקת טהרה אינו נטמא בספק נגעים אנו לומדים מכך שהפסוק הקדים טהרה לטומאה, שנאמר "זאת תִּזְכֹּרֶת נֶגַע צָרַעַת... לְטַהֵרוּ אוּ לְטַמְאוּ".

קושיא: א"כ הדין צריך להיות שגם שכשהוא בחזקת טומאה ספיקו טהור, משום שהפסוק לא צריך ללמד אותנו שכשהוא בחזקת טהרה ספיקו טהור, שהרי כך הדין בכל התורה כולה ולא צריך פסוק מיוחד בנגעים ללמוד זאת, אלא בהכרח שהפסוק בא ללמדנו שאפילו שהוא בחזקת טומאה ספיקו טהור.

הגמרא חוזרת בה:

אלא: באמת את הדין של משנתנו לא צריך ללמוד מפסוק, לפי שזאת סברא שאנו מעמידים את האדם על חזקתו, ואם הוא בחזקת טהרה ספיקו טהור. ורב יהודה אמר רב שהבאנו מקודם אמר את דבריו לגבי עניין אחר, הגמ' מבארת:

אם בהרת קדמה לשיער לבן: נאמר "וְהָיָה נְהַפֵּךְ שֵׁעָר לָבָן בְּבִהְרֵת וּמְרָאָה עֵמֶק מִן הָעוֹר צָרְעַת הוּא" מכאן לומדים שבכדי להיטמאות צריך שקודם תהיה 'בהרת' (= העור יתהפך ללבן ויהא עמוק מהעור שסביבותיו), ולאחר מכן יצמחו שתי שערות לבנות בתוך הבהרת. אבל להיפך הנגע טהור.

ואם יש ספק מה קדם למה, לדעת רבנן - טמא, ואילו לדעת רבי יהושע - 'כיהה' כלומר 'טהור' (כמו נגע שכהה מראיתו שהוא טהור).

ודילמא כיהה וטמא? כלומר מניין לרבי יהושע שהנגע טהור? על זה אמר רב יהודה אמר רב שהוא לומד זאת מכך שהפסוק הקדים טהרה לטומאה, שנאמר "זאת תִּזְרֹת נֶגַע צָרְעַת... לְטָהָרוּ אוּ לְטַמְּאוּ".

משנה: אדם שראה ראיה אחת של זיבה טמא טומאת ערב כדין בעל קרי, ראה ראיה שניה הרי הוא 'זב' ומטמא משכב ומושב וצריך לספור שבעה נקיים, ראה ראיה שלישית צריך להביא גם קרבן. אם ראה זיבה מחמת אונס אינו 'זב'.

בשבעה דרכים בודקים את הזב: לבדוק שלא ראה זיבה באונס, בדיקות אלו נעשות לפני שנעשה זב, שאם בדקנו והתברר שראה זיבה מחמתם אינו זב. המשנה מביאה את שבעת הדברים הגורמים לזיבה.

במאכל ובמשתה: אם אכל או שתה יותר מידי.

במשא: אם נשא משא כבד.

ובמראה: שראה איש ואשה נזקקים זה לזה.

ובהרהור: שהרהר באשה.

אם קרו לו המקרים הנ"ל לפני שראה זיבה אינו זב.

משנזקק לזיבה: אבל אם כבר ראה שתי ראיות של זיבה לא בודקים אותו בבדיקות אלו, ולכן אונסו (= שבעת הדברים הנ"ל) וספיקו (= יבואר בגמ') ושכבת זרעו טמאים, לפי

(המשך בדף הבא ↓)

שרגלים לדבר שזו ראית זיבה ולא ראיה מחמת אונס שהרי כבר ראה שתי ראיות של זיבה קודם לכן. ובקצרה: לאחר שתי ראיות גם אם ראה את השלישית באונס הרי הוא 'זב' גמור וחייב אף בקרבן.

המכה את חבירו: ואמרו הרופאים שחבירו ימות מחמת הכאתו, ואח"כ הוקל מצבו ואמרו הרופאים שיחיה, ואח"כ שוב הורע מצבו ומת, המכה חייב מיתה כדין רוצח (=) אם הכהו במזיד), לפי שאנו תולים שמת מחמת הכאתו.

רבי נחמיה אומר: המכה פטור, לפי שרגלים לדבר שלא מת מחמת הכאתו, שהרי הוקל מצבו ואמרו הרופאים שיחיה, והוא מת מחמת דבר אחר.

גמרא: מנא הני מילי: מנין שאם כבר ראה שתי ראיות של זיבה לא בודקים אותו בבדיקות אלו? שנאמר **"הַזָּב אֶת זֹבּוֹ לְזָכֵר וְלִנְקָבָה"**, "והזב" זו ראיה ראשונה, "את זובו" זו ראיה שניה, "לזכר ולנקבה" זו ראיה שלישית, והקישה התורה את הראיה השלישית לנקבה, ונקבה נעשית זבה גם כשרואה באונס, ומכאן אנו לומדים שאיש שראה שתי ראיות של זיבה אפילו אם ראה את השלישית באונס הרי הוא 'זב' וחייב להביא קרבן.

קושיא: והתניא רבי ~~אלעזר~~ **אלעזר אומר:** גם בראיה השלישית בודקים אותו, ואם ראה באונס פטור מקרבן, ורק בראיה הרביעית לא בודקים אותו. ביאור: זב שראה זיבה באמצע השבעה נקיים סותר את הכל ועליו להתחיל לספור שוב שבעה נקיים. רבי אלעזר חולק על חכמים וסובר שגם בראיה השלישית בודקים אותו, אבל בראיה הרביעית שהיא באמצע השבעה נקיים לא בודקים אותו ואם ראה אפילו באונס סותר את הכל. נמצא שר"א לא סובר את הדרשה הנ"ל, וא"כ מנין לו שבראיה הרביעית סותר אפילו באונס?

תירוץ: אלא ב'אתים' פליגי: ר"א דורש גם את המילה 'את', ונמצא שכך הוא דורש את הפסוק - **"הַזָּב אֶת זֹבּוֹ לְזָכֵר וְלִנְקָבָה"**, "הזב" זו ראיה ראשונה, "את" זו ראיה שניה, "זובו" זו ראיה שלישית, "לזכר ולנקבה" זו ראיה רביעית, והקישה התורה את הראיה הרביעית לנקבה, ונקבה נעשית זבה גם כשרואה באונס ולכן גם האיש נעשה זב באונס בראיה הרביעית. אבל חכמים לא דורשים "את", ולכן הם סוברים שכבר בראיה השלישית נעשה זב אפילו באונס (וכפי שביארנו למעלה).